

ADRODDIAD I'R CABINET
16 Chwefror 2016

Aelod Cabinet: Cyngorydd Peredur Jenkins

Pwnc: Toriadau i gyfarch y bwlch ariannol

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Prif Weithredwr

Y penderfyniad a geisir

- a) Cymeradwyo'r rhaglen o doriadau a nodir yng nghymal 48 a 52 isod er mwyn cyfarch £4.941m o'r bwlch ariannol o £5.507m y mae'r Pennaeth Cyllid wedi ei adnabod yn y Strategaeth Ariannol ar gyfer 2016/17 a 2017/18, gan gynyddu'r Dreth Gyngor i 3.97% yn 2016/17 a chynllunio ar gyfer ffigwr o 3.97% yn 2017/18 er mwyn cyfarch gweddill y bwlch.
 - b) Cytuno i weddill yr argymhellion a nodir yng nghymalau 20 i 24 ; 27 a 62.
-

Cyflwyniad

- 1. Mae adroddiad y Pennaeth Cyllid ar y Strategaeth Ariannol ar gyfer 2016/17 - 2019/20 yn nodi bwlch ariannol o £5.507m ar gyfer y ddwy flynedd nesaf ar ôl darganfod arbedion effeithlonrwydd a chynyddu'r Dreth Gyngor 3.5% yn y ddwy flynedd.
- 2. Yn seiliedig ar y rhagdybiaeth y byddwn yn medru darganfod a gwireddu'r arbedion effeithlonrwydd dan sylw, ac y byddem yn cadw at gynnydd yn y Dreth Gyngor o 3.5%, yna bydd angen i ni ddarganfod toriadau cyfwerth a'r swm yma er mwyn sicrhau cyllideb hafal – sef y gofyn statudol ar y Cyngor.
- 3. Yn dilyn proses a ymgwymerwyd gan y Cabinet i asesu beth fyddai modd i'r Cyngor ei dorri, yn ystod yr Haf y llynedd, cynhaliwyd cyfres o weithdai aelodau i drafod y rhestr fer honno ac yn dilyn hynny fe sefydlwyd rhestr gwerth tua £13.6m o doriadau y byddai modd eu torri pe byddai angen.
- 4. 'Roedd tua £1.3m o'r toriadau yma yn gynlluniau mewn gwasanaethau oedd yn "gefnogol" eu natur ac felly, gan gymryd na fyddai bobl Gwynedd yn debygol o roddi blaenoriaeth i wariant "cefnogol" ei natur, er mwyn symleiddio'r broses, fe benderfynwyd y dylid canolbwyntio'r broses canfod barn y cyhoedd ar y £12.3m o gynlluniau oedd ar ôl.
- 5. Yn ystod yr Hydref, cynhaliwyd y broses canfod barn o dan faner "Her Gwynedd".

6. Daethpwyd a'r broses canfod barn hwnnw i ben ar ddiwedd Tachwedd ac mae yna adroddiad cyhoeddus yn manylu sut y gwnaeth bobl Gwynedd ymarfer eu dewisiadau ar gael drwy ddilyn y linc isod –

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dweud-eich-dweud/Her-Gwynedd.aspx>

7. Yn ystod mis Ionawr cafwyd cyfres o weithdai i holl aelodau'r Cyngor gael y cyfle i graffu'r farn a fynegwyd gan y cyhoedd gan hefyd ystyried y sylwadau a dderbyniwyd ar y gwahanol gynigion. Yn y gweithdai hynny cafwyd cyfle i drafod y gwahanol gynigion a'u heffaith ymhellach ac ar 26 Ionawr cynhaliwyd gweithdy cyfansawdd i nodi'r materion oedd wedi codi yn ystod y gweithdai unigol ac i weld beth oedd barn trwch yr aelodau ar y materion a godwyd.

Canlyniad y gweithdai

8. Mae Atodiad 1 yn gosod allan y 118 o gynigion torri fel y'u gosodwyd gan yr holl unigolion a gymrodd rhan yn y broses canfod barn.
9. Pe byddem yn dilyn yn slafaidd y cynigion yn ôl y nifer pleidleisiau a dderbyniwyd gan y cyhoedd, yna byddem angen torri holl gynlluniau band 0, band 1 , band 2 , band 3 a rhan fwyaf o fand 4 i gwrdd â'r bwllch ariannol.
10. Yn ystod y broses canfod barn, fe danlinellwyd nad "refferendwm" oedd y broses yma ac na fyddem yn dilyn y farn yn slafaidd. Gofyn am eu barn ar sail y wybodaeth oedd ar gael iddynt oedd y bwriad gan dderbyn mai dim ond elfen o'r darlun fyddai ganddynt, a hynny er mwyn i'r aelodau gael deall eu barn wrth ddod i gasgliadau.
11. Yn amlwg mae'n rhaid i'r aelodau ystyried y cynigion gan ystyried yr holl ffactorau perthnasol ac wrth gwrs mae barn y cyhoedd yn un ffactor pwysig yn hynny oll ac os am wyro oddi wrth eu barn mae'n bwysig amlygu pam yr ydym am wneud hynny.
12. Yn ystod y gweithdai 'roedd yna dderbyniad cyffredinol o'r drefn a roddwyd i'r cynigion gan bobl Gwynedd ond fe godwyd nifer o ffactorau a nodir isod. Rwyf hefyd yn nodi fy ymateb innau iddynt ynghyd a'm hargymhelliad i'r Cabinet eu hystyried o ran yr argymhellion y bwriedir eu gwneud i'r Cyngor.
- 13. Cynlluniau 18 (Uned Prosiectau Strategol); 41 (Uned Cefnogi Busnes) ; 45 (Uned Cefnogi Digwyddiadau) ; a 56 (Gwasanaeth Marchnata a Thwristiaeth).**

Yn ystod y gweithdai daeth yn amlwg fod nifer o aelodau yn teimlo nad oedd barn busnesau yng Ngwynedd wedi dod drwedd ddigon cryf a'i fod wedi cael ei fodd gan lais trwch trigolion Gwynedd oedd yn dymuno gwarchod gwasanaethau fyddai'n fwy perthnasol iddynt hwy.

Tra'n derbyn fod yna rai cynlluniau o fewn y rhestr y gellid eu torri, 'roedd yna nifer helaeth o aelodau yn teimlo y byddai goblygiadau torri'r cynlluniau uchod yn eithriadol o bell gyrhaeddol ar allu busnesau o fewn Gwynedd i ffynnu. Yn y pen draw byddai gan hynny effaith ar holl economi Gwynedd a'i drigolion ac fe allasai fod yn wrth gynhyrchiol.

'Rwyf yn cydymdeimlo a'r ddadl ac yn wyneb eu heffaith tebygol ar ein gallu i gyflawni'r Cynllun Strategol ynghyd e'u heffaith ar gynaliadwyedd i'r dyfodol **'rwyf yn argymhell y dylid eu tynnu allan o'r toriadau.**

14. Cynlluniau rhif 3 a 57 (Grantiau Strategol i'r Celfyddydau) a 24 (Uned Celfyddydau Cymunedol)

'Roedd yna ymdeimlad ymysg nifer o aelodau yn y gweithdai pe byddem yn parhau i ddileu'r holl gynlluniau uchod ni fyddai yna unrhyw gefnogaeth o gwbl yn cael ei gynnig gan y Cyngor i'r celfyddydau o fewn y sir ac fe allasai hynny gael effaith andwyol sylweddol wrth i asiantaethau eraill gymryd hynny fel arwydd na ddylent hwy fuddsoddi yn y sir chwaith.

Tra'n derbyn fod y celfyddydau yn mynd i orfod chwarae rhan yn y toriadau 'roedd yna fwyafrif o aelodau o'r farn fod dileu'r tri chynllun yn ormodol ac y dylid cyfyngu'r toriadau i gynllun 3.

Gallaf weld y ddadl yma, ac o ystyried y dadleuon o ran cynaliadwyedd i'r dyfodol o ran cyfraniad y celfyddydau i ansawdd bywyd bobl Gwynedd ynghyd a'r effeithiau a nodir yn yr asesiadau cydraddoldeb, **argymhellaf y dylid dileu cynlluniau 24 a 57 o'r toriadau gan adael Cynllun 3 i mewn.**

15. Cynllun rhif 33 (Cinio Ysgol).

'Roedd yna fwyafrif helaeth o aelodau yn teimlo fod cynddu pris cinio ysgol yn ormodol a thre bod angen ystyried ei gynyddu i ddod ag ef yn agosach at y gost o'i ddarparu 'roedd cynnydd o 70c yn ormodol yn enwedig o gofio'r effaith ar y teuluoedd hynny gyda mwy nag un plentyn yn derbyn cinio ysgol. Nodwyd hefyd efallai y gellir ystyried dulliau gwahaniaethol o osod y pris.

Yn amlwg 'roedd yna deimladau cryf ar hwn ac yn wyneb yr asesiad effaith cydraddoldeb a'r ffaith nad yw'n ymddangos fod yna ffordd hawdd i feirioli'r effaith hwnnw, **fy argymhelliad yw y dylid lleihau maint y cynnydd uchaf o £3.00 i £2.50.**

16. Cynllun rhif 7 (Uned Adfywio Gymunedol)

Gyda'r toriad yma, codwyd y cwestiwn yn y gweithdai a oedd yr amseriad yn briodol o gofio y byddwn angen helpu cyrff a chymunedau sydd am gymryd cyfrifoldeb am wasanaethau i wneud hynny. O dorri'r adnodd nawr, byddai hynny yn cyfyngu ar ein gallu i wneud hynny ac 'roedd yna fwyafrif sylweddol yn teimlo ei fod yn gynamserol.

Yn amlwg mae helpu cyrff a chymunedau i gymryd cyfrifoldeb am swyddogaethau yn rhan annatod o'r Cynllun Strategol a chytunaf felly gyda'r asesiad **gan argymell y dylid ei dynnu allan o'r toriadau**

17. Cynllun rhif 34 (Gwasanaeth Cefnogol Derwen)

Adroddwyd yn y gweithdai fod yna risgiau o sylwedd wrth dorri'r adnodd cefnogol yma i'r graddau fod yr effaith ar blant a'u teuluoedd yn fwy na rhai o'r cynlluniau eraill yr oedd y cyhoedd wedi rhoddi blaenoriaeth uwch iddynt.

Nodwyd fod yna gynllun arall yn ymwneud a Derwen (rhif 43) ac yn wyneb y ffaith fod yna arbediad effeithlonrwydd yn y maes yma hefyd, y byddai torri'r ddau gynllun yn cael effaith eithafol. Tra'n derbyn fod yn rhaid i'r Gwasanaeth Plant chwarae ei ran yn y broses toriadau, yn enwedig o ystyried ein lefel gwariant cymharol, barn mwyafrif yr aelodau oedd na ddylid torri'r cynllun yma, ond gan adael Cynllun rhif 43 yn y toriadau.

Mae hwn i weld yn gynllun lle nad yw'r wybodaeth a roddwyd i weld wedi galluogi pobl Gwynedd i ystyried ei lawn effaith ac felly yn wyneb yr asesiad effaith cydraddoldeb a'r pwyntiau a wnaed yn y gweithdai, **argymhellaf y dylid dileu cynllun rhif 34 o'r toriadau gan adael cynllun rhif 43 yno.**

18. Cynlluniau rhif 4 a 35 (Uned Gorfodaeth Stryd)

Nodwyd peth syndod fod pobl Gwynedd wedi gosod cymaint o'r gwasanaeth gorfodaeth stryd yn isel o ran blaenoriaeth o gofio'r hyn sy'n codi'n aml o ran cwynion am lanast a baw cwn a y b.

Tra'n derbyn hynny, 'roedd yna ymdeimlad cryf yn y gweithdai y dylid gwrando ar y cyhoedd a'i adael i mewn ond na ddylid mynd rhy bell a thra'n derbyn y toriad o 2 swydd oedd ynghlwm a chynllun 4 ni ddylid mynd y cam pellach a dileu trydedd swydd oedd ynghlwm a chynllun 35.

'Rwy'n cydymdeimlo gyda'r farn a fynegwyd a chan nodi'r hyn sy'n ymddangos yn yr asesiad cydraddoldeb **'rwyf yn argymell felly fod cynllun rhif 35 yn cael ei dynnu allan o'r rhestr toriadau.**

19. Cynllun 36 (Ardal Harddwch Naturiol Llyn)

Adroddwyd fod yna newidiadau ar droed yn y maes yma gan y Llywodraeth allasai olygu y byddai'n rhaid i ni wneud mwy na'r hyn sy'n ofynol ar hyn o bryd neu weithredu newidiadau o sylwedd. Nodwyd hefyd yr incwm oedd yn dod i'r ardal yn sgil y gwaith a wneir ac yn wyneb hyn oll 'roedd yna fwyafrif llethol yn ystyried fod ei dorri nawr yn gynamserol.

Tra'n nodi barn y cyhoedd mae yna dystiolaeth efallai ei fod yn gynamserol i ystyried dyfodol yr Uned yma ac felly **fy argymhelliad yw y dylid dileu'r cynllun o'r toriadau.**

20. Cynllun 31 (Clybiau Ieuencid) a 54 (Grantiau i Fudiadau Ieuencid)

Nodwyd fod yna gynllun amlinellol arbedion effeithlonrwydd wedi ei gyflwyno gan y gwasanaeth i ail ddylunio'r gwasanaeth Ieuencid gan arbed £70,000. Mae disgwyl iddynt gyflawni hyn fel rhan o'r gofynion effeithlonrwydd.

Tra'n derbyn nad oedd bobl Gwynedd wedi rhoddi blaenoriaeth uchel i'r clybiau Ieuencid, 'roedd barn bobl ifanc wrth gwrs yn wahanol ac 'roedd yna farn gref ymysg trwch yr aelodau fod angen newid diffiniad Cynllun 31 i nodi mai'r hyn y dylid ei wneud yw ail ddylunio'r holl wasanaeth gan arbed y swm a nodir yng nghynllun 31 a'r £70,000 sydd yn y cynllun arbediad effeithlonrwydd yn hytrach na chymryd y camau "hawdd" o gau clybiau.

Tra'n derbyn fod y grantiau a delir i fudiadau Ieuencid angen bod yn rhan o'r adolygiad, 'roedd yna fwyafrif o aelodau hefyd yn ystyried y byddai ychwanegu'r swm grantiau at yr arbediad disgwyliedig yn gwneud unrhyw ail ddylunio yn anymarferol ac felly na ddylid cynnwys cyllideb cynllun rhif 54.

Cytunaf gyda'r farn yma ac o ystyried yr hyn sydd yn cael ei nodi yn yr asesiad cydraddoldeb, tra'n nodi y dylid cadw gwerth cynllun rhif 31 yn y toriadau, ***argymhellaf y dylid hepgor cyllideb cynllun rhif 54 (gan dderbyn y bydd yn rhaid i'r grantiau yma fod yn rhan o'r adolygiad), a newid y cynllun dan sylw i fod yn ail ddylunio'r Gwasanaeth Ieuencid gan arbed £270,000 (sef y £200,000 a nodwyd ar gyfer Cynllun rhif 31 a'r arbediad effeithlonrwydd sy'n ddisgwyliedig).***

Gan y bydd disgwyl i'r Gwasanaeth adrodd ar yr union gynigion i'r Cabinet cyn gweithredu dylid nodi hefyd yr angen i sicrhau fod ystyriaeth yn cael ei roddi i'r agwedd ofodol o unrhyw ail ddylunio.

21. Cynllun 55 (Llyfrgelloedd)

O fewn y rhestr cynlluniau arbedion effeithlonrwydd, mae gan y Gwasanaeth gynllun ar y gweill i wneud y gwasanaeth yn fwy effeithlon ac maent wedi bod yn ymgynghori ar hynny ar wahân. Trwy roddi cynllun 55 yn y safle y'i rhoddyd, 'roedd y rhai a ymatebodd yn cadarnhau eu bod yn fodlon gweld hynny yn digwydd ond nid oeddent yn dymuno i ni fynd ymhellach. [Mae Cynllun 55 yn disgrifio'r hyn ddaeth allan o'r broses ymgynghori ar y Cynllun Effeithlonrwydd].

Mae yna rywfaint o ddryswch wedi bod ynglŷn â'r swm sy'n ymddangos gyferbyn a'r dewis yma gan ei fod yn cynrychioli arbediad uwchben y targed effeithlonrwydd o £101,370 fyddai'n cael ei wireddu drwy greu cynnig mwy caeth ei natur.

'Roedd yna fwyafrif bychan yn y gweithdai yn ystyried na ddylid gweithredu'r toriad pellach yma ac os oedd yna angen i fynd ar ol y cynllun effeithlonrwydd, y dylid ystyried pa mor anodd yw hi i ardaloedd gwledig ddarganfod gwirfoddolwyr ac i ystyried a yw hi'n haws i ardaloedd trefol

wneud hynny. Nodwyd hefyd y dylid ystyried lleihau oriau agor fel ffordd i arbed yn hytrach na newid natur y llyfrgelloedd hynny.

Cytunaf fod angen rhoi ystyriaeth i'r sylwadau hyn a nodi hefyd bwysigrwydd anghenion y gwahanol grwpiau oedran yn yr asesiad cydraddoldeb. Yn sgil hynny ***fy argymhelliad yw bod y newidiadau disgwylidig ar gyfer y Gwasanaeth Llyfrgell yn cael eu cyfyngu i'r arbediad effeithlonrwydd a ddisgwylir (sy'n golygu'r elfen o newid a nodir yn y tabl ar gyfer cynllun 55) ond nad ydym yn gofyn am y £28,000 ychwanegol ac yn dileu'r swm hwnnw o'r toriadau.***

Yma hefyd wrth ystyried yr hyn y dylid ei wneud mae angen ystyried y gogwydd gofodol.

22. Cynllun Rhif 96 (Teledu Cylch Cyfyng)

Er gwaethaf y ffaith fod y cyhoedd wedi rhoddi blaenoriaeth uchel i gadw'r gwasanaeth yma (gan dderbyn drwy gynllun rhif 20 y dylid anelu am elfen o doriad), 'roedd yna ymdeimlad ymysg nifer yn y gweithdai fod yna anghysondeb ar draws y sir; bod y gost ar y Cyngor yn anghymesur i gyfraniad cyrff eraill ac nad oedd yn rhan o ofynion craidd y Cyngor.

Yn sgil hynny 'roedd yna farn y dylid ei ddyrchafu i fand 4 er mwyn ei dorri'n gyfan gwbl.

'Rwy'n teimlo'n anesmwyth am hyn, ac nid wyf yn ystyried ein bod wedi talu digon o sylw i'r dystiolaeth ynglyn a gwerth yr adnodd yma; barn y cyhoedd am ei werth iddynt hwy (gyda 42% o'r rhai a ymatebodd yn nodi ei fod yn flaenoriaeth iddynt a'i osod ym mand 7) nac ychwaith i'r ddyletswydd sydd arnom i sicrhau diogelwch cymunedol.

Dylid talu sylw hefyd i'r hyn a nodir yn yr asesiad cydraddoldeb.

Byddwn yn derbyn yn llwyr fod y gost yn cael ei gario yn anghymesur gan y Cyngor ond byddwn yn dadlau mai ceisio cywiro hynny y dylem fod yn ei wneud yn hytrach na dileu'r Gwasanaeth. Oherwydd hynny ***'rwy'nargymell y dylid cadw Cynllun rhif 20 yn y toriadau gan nodi y dylid ceisio gwireddu'r arbediad drwy leihau cyfraniad y Cyngor a gwneud unrhyw newidiadau gweithredu y gellid eu gwneud heb amharu ar effeithioldeb y gyfundrefn a pheidio â dod a chynllun 96 i mewn i'r toriadau.***

23. Cynllun rhif 97 (Gwasanaethau torri gwair canol trefi)

Nodwyd yn y gweithdai er gwaethaf y ffaith fod y cyhoedd wedi rhoddi blaenoriaeth i hwn, mae yna le i ystyried gofyn i gynghorau tref a chymuned ei ysgwyddo. Drwy ei dorri byddai hynny yn gorfodi cynghorau lleol i ystyried gwneud hynny, ac 'roedd yna fwyafrif bychan o blaid gwneud hynny.

Mae gen i gydymdeimlad gyda'r syniadaeth sydd y tu ol i'r egwyddor yma ac efallai y byddai penderfynu ei dorri yn annog rhai i gymryd cyfrifoldeb amdano. Wedi dweud hynny, nid oes yna unrhyw sicrwydd o hynny a byddwn yn **argymell yn wyneb y flaenoriaeth a roddwyd iddo gan y cyhoedd, y dylid ei gofnodi fel awgrym ar gyfer arbediad effeithlonrwydd yn hytrach na'i dorri a gobeithio y bydd rhywun yn ei gymryd drosodd.**

24. Cynlluniau rhif 63 (Rheolaeth Gwaith Ffyrdd); 65 (Gwasanaeth Oedolion); 66 (Cymorth i Ferched) ; 71 (Uned Ddigartrefedd) ; 72 (Pont Abermaw) ; 78 (Pont yr Aber, Caernarfon) ; 85 (Rheoli Traethau)

Yn ystod y trafodaethau yn y gweithdai, er nad oedd y cynlluniau uchod yn y 4 band uchaf, roedd yna ymdeimlad gan fwyafrif yr aelodau nad oedd ardrawiad y cynlluniau uchod gymaint â rhai o'r cynlluniau oedd yn ymddangos ym mand 5 ac y dylid felly eu dyrchafu i waelod band 4 i'w cynnwys o fewn y toriadau.

O ran cynlluniau 63, 65 a 71, byddwn yn derbyn mai lleihau rhywfaint ar yr adnodd sydd ar gael yn y meysydd unigol yw'r cynigion yma, ac er fod yna ymdeimlad gan y cyhoedd fod rhain yn uwch o flaenoriaeth na chynigion eraill ym mandiau 1- 4, a bod yna faterion yn cael eu cyfwirio atynt yn yr asesiadau cydraddoldeb, yn wyneb yr effaith gymharol a ystyriwyd gan yr aelodau yn y gweithdai, cytunaf gyda'r hyn a ddywedwyd yn y gweithdai ac **argymhellaf y dylid eu cynnwys yn y toriadau.**

Gyda chynllun 66, nid wyf yn hollol argyhoeddedig na fyddai torri'r cyfraniad yma yn cael effaith na allwn ei feirioli ar rai plant ac ar y Gwasanaeth ehangach o gofio'r defnydd a wneir o gyfraniad y Cyngor i ddenu arian cyfatebol, ond nid wyf chwaith yn llwyr grediniol fod y gwasanaethau mor effeithlon ag y gellid bod.

Er mwyn annog y cyrff i ystyried edrych am ffyrdd o fod yn fwy effeithlon o ran eu gweithgareddau byddwn yn **argymell nad ydym yn dyrchafu'r cynllun i'r toriadau (gan adael iddo fod lle mae ym mand 5) ond yn amodol ar iddynt fodloni'r Gwasanaeth eu bod wedi edrych am yr holl gyfleon posibl i fod mor effeithlon a phosibl, gan gynnwys unrhyw arbediad fyddai'n deillio yn yr arbedion effeithlonrwydd.**

Os na fydd hynny'n digwydd dylid ail ymweld â'r cynllun.

O ran Cynllun 72 a 78, nid oedd y strwythurau yma yn uchel iawn o ran eu blaenoriaeth yn y gweithdai.

Mae yna deimlad cryf wrth gwrs fod y symiau yr ydym yn ei dalu tuag at y ddwy bont yma yn anghymesur o ystyried fod holl drethdalwyr Gwynedd yn talu tuag atynt. Serch hynny, rhaid derbyn yn lleol eu bod yn bwysig, ac felly yn hytrach na'u dyrchafu i'w torri **argymhellaf y dylid eu gadael lle mae**

nhw ond yn amodol ar gyrraedd targed o leihau'n sylweddol y gost i'r Cyngor o gyfrannu tuag at eu dyfodol.

Bydd hyn yn rhoi cyfle i'r gymuned leol gymryd elfen o'r cyfrifoldeb ac ***argymhellaf ymhellach fod y Gwasanaeth yn adrodd yn ol ymhen blwyddyn ar ymdrechion i wneud hynny gan ail ymweld â dyfodol cyfraniad y Cyngor bryd hynny yn wyneb unrhyw gynnydd a wnaed.***

O ran cynllun 85 (Rheoli Traethau) 'roedd yna ymdeimlad ymysg trwch yr aelodau y dylid torri'r rheolaeth ar draethau gyda baner werdd gan fod hyn yn lai o effaith na rhai o'r cynigion eraill ger bron.

Unwaith eto, efallai mai dyna yw barn mwyafrif o'r rhai oedd yn y gweithdai ond mae 38% o bobl Gwynedd wedi nodi eu bod yn dymuno cadw rheolaeth ar y traethau yma, ac mae'n debyg fod yna ddadl os ydym yn rheoli traethau baner las yna pam ddim rhai gwyrdd hefyd.

Yn wyneb maint y swm dan sylw a'r hyn a ddywedodd bobl Gwynedd ynghyd a'i effaith anuniongyrchol ar yr economi dwi'n ***argymell ei fod yn aros yn lle mae o ym mand 6.***

25. Cynllun Rhif 30 a 109 (Cynnal Ffyrdd)

Nodwyd yn y gweithdai fod safle cymharol Cynllun rhif 30 yn golygu fod pobl Gwynedd yn derbyn fod angen edrych am doriad yn y gyllideb ffyrdd ond drwy roddi cynllun 109 yn y safle hwnnw 'roeddent hefyd yn rhoi neges glir nad oeddent yn dymuno gweld y toriad yn mynd rhy bell [gan dderbyn mai dim ond dau ddewis a roddwyd].

Fodd bynnag, tra'n derbyn fod torri £1.5m yn glir yn ormodol yn ol barn y cyhoedd, oherwydd ei effaith gymharol a'r ffaith fod modd adennill unrhyw effaith andwyol yn hwyrach drwy'r cynllun asedau, 'roedd yna fwyafrif clir o aelodau yn y gweithdai o'r farn y dylid edrych i'r gyllideb yma am gyfraniad ychydig yn fwy na £0.5m.

'Rwyf yn nodi fy marn ynglyn a hyn yng nghymal 52 isod.

26. Cynlluniau C1 (Uned Gofal Cwsmer Gwasanaeth Oedolion) a C6 (Uned Cefnogi Pobl)

'Roedd y rhain yn gynlluniau ymysg y cynlluniau cefnogol na ymgynghorwyd arnynt. Tra'n derbyn fod y mwyafrif o'r cynlluniau hynny yn rai y dylid eu gweithredu oherwydd eu heffaith gymharol ar bobl Gwynedd o'u cymharu gyda'r cynigion eraill oedd dan sylw, nodwyd fod yna resymau penodol lle 'roedd yr effaith ar y ddau gynllun yma yn fwy na ragdybiwyd a thra'n derbyn y cynlluniau eraill, 'roedd yna fwyafrif o blaid tynnu rhai allan o'r toriadau.

Argymhellaf eu bod yn cael eu tynnu allan o'r rhestr toriadau.

27. Cynllun rhif C8 (Frondeg Pwllheli)

Yn ystod y trafodaethau yn y gweithdai fe godwyd pryder ynglyn a gwagio adeilad Frondeg a'r effaith ar y rhai sy'n defnyddio'r adeilad. Er na lwyddodd i ddenu digon o gefnogaeth i'w dynnu allan o'r toriadau, mae'n rhaid cydnabod y pryder lleol ynglyn a'r effaith ar y defnyddwyr presennol.

Argymhellaf felly ei fod yn aros yn y toriadau ond gan ofyn i'r Gwasanaeth adrodd yn ol i'r Cabinet ar yr achos busnes cyn symud ymlaen i'w wireddu er mwyn sicrhau fod yna atebion derbyniol i anghenion y rhai sydd yno ar hyn o bryd

28. Fe godwyd nifer o faterion eraill yn ystod y gweithdai wrth gwrs ond ni fu iddynt dderbyn cefnogaeth mwyafrif yr aelodau oedd yn bresennol.
29. Hefyd, fe godwyd nifer o sylwadau a bydd angen i'r Cabinet a finnau ystyried y rhain wrth weithredu ar y cynigion terfynol.

30. Cynllun rhif 17 (Nifer Aelodau)

Nodwyd yn y gweithdai, oherwydd nad oedd Llywodraeth Cymru bellach am newid yr etholaethau ar gyfer yr etholiad Llywodraeth Leol nesaf, ni fyddai modd i'r Cyngor wireddu'r cynllun yma bellach.

Asesiad Cydraddoldeb

31. Cyn gwneud penderfyniad mae gan bob unigolyn yn y sector gyhoeddus ddyletswydd i ystyried effaith debygol y penderfyniad ar bobl sydd â nodweddion sy'n cael eu gwarchod gan y ddeddfwriaeth cydraddoldeb (Deddf Cydraddoldeb 2010).
32. Fe wneir hyn drwy gynnal asesiad effaith cydraddoldeb ar y cynigion.
33. Mae'r holl asesiadau a wnaed ar y cynigion dan sylw i'w gweld yn y ddogfen 'Asesiadau Cydraddoldeb Llawn ar y toriadau posib' sydd ar gael yn:
- www.gwynedd.llyw.cymru/HerGwynedd-PapurCefndirol4-AsesiadauCydraddoldeb
34. Mae Atodiad 2 yn gosod allan trosolwg o'r ddyletswydd a'r asesiadau hynny gan nodi casgliadau ar yr asesiadau eu hunain. Fodd bynnag nid yw trosolwg yn disodli'r angen i aelodau ddarllen yr asesiadau llawn er mwyn rhoi sylw priodol i'r ardrawiadau posibl a chanfyddiadau.
35. Wrth lunio argymhellion o ran yr hyn a gododd yn y gweithdai, 'rwyf wedi defnyddio'r asesiadau. 'Rwyf hefyd wedi eu defnyddio wrth ystyried beth ddylai aros yn y rhestr toriadau.

36. Yn benodol, rwyf yn nodi er bod yr asesiadau cydraddoldeb yn nodi effeithiau perthnasol yng nghynlluniau 19 (Brecwast am ddim i Blant Ysgol); 29 (Gang Cymunedol Arfon); 38 (Glanhau Pentrefi); 40 (Uned Gorfodaeth Tai); 44 (Byw'n Iach); 50 (Uned Grantiau Tai); 51 (Toiledau Cyhoeddus); a 52 (Cyfiawnder Ieuenctid) 'rwyf yn ystyried fod y camau meirioli neu'r effaith gymharol yn golygu y dylid parhau i'w cynnwys yn y toriadau. Fodd bynnag bydd angen bod yn glir ynglyn a'r effaith ar yr henoed wrth ystyried sut i weithredu cynllun 51.

Y Cynllun Strategol

37. Yn amlwg ni fyddai'n gwneud synnwyr i dorri adnodd sy'n cael ei ddefnyddio i gyflawni blaenoriaethau yn ein Cynllun Strategol.

38. 'Rwyf wedi edrych ar y cynigion a nodir ym mandiau 0 i 4 ac ohonynt i gyd mae yna bosibilrwydd cryf y byddai gweithredu cynllun rhif 7 (Adfywio Cymunedol) yn gallu effeithio'n uniongyrchol ar ein gallu i wireddu'r prosiect **CA4 Effeithlonrwydd pellach a modelau darparu gwasanaethyn** ein Cynllun Strategol.

39. Byddai cynnwys y cynlluniau a nodir yng nghymal 13 uchod hefyd yn gallu effeithio'n uniongyrchol ar ein gallu i gyflawni prosiect **T1 Swyddi gwerth uchel ac o ansawdd; T3 Gwynedd Digidol; T4 Cynllun Arloesi Gwynedd Wledig; T5 Safle Treftadaeth y Byd a T7 Digwyddiadau proffil uchel a strategol**

40. Mae yna nifer o gynigion eraill allasai gael ardrawiad anuniongyrchol neu mymlol ar y Cynllun Strategol ond fe ddylid gallu cadw eu hardrawiad i'r isafswm fel nad ydynt yn lleihau'r uchelgais a nodir o fewn y Cynllun hwnnw.

41. Mae yna nifer o gynlluniau ym mandiau 6 - 10 allasai ddylanwadu ar y Cynllun Strategol ond gan nad ydym yn ystyried cynnwys y bandiau hynny, nid yw hynny'n berthnasol i'r adroddiad yma.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

42. Mae'r Ddeddf yma yn gofyn i ni osod a chyhoeddi amcanion llesiant er mwyn dangos sut yr ydym am gyrraedd saith nod llesiant a nodir o fewn y ddeddf.

43. I raddau, mae popeth sydd yn y rhestr toriadau yn mynd i gael ardrawiad i raddau gwahanol ar un o'r saith nod llesiant. O ran yr adroddiad yma, yr hyn sydd angen ei ystyried yw bod gofyn i ni hefyd weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, sy'n golygu fod disgwyl i ni weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau.

44. Y cwestiwn dwi wedi ei ofyn felly yw a oes yna ardrawiad mwy i rai cynlluniau i genedlaethau'r dyfodol na sy'n amlwg heddiw pe byddem yn torri unrhyw un

o'r cynigion ym mand 1 i 4. Yn benodol hefyd a yw'n torri ar draws gwaith ataliol.

45. Yn amlwg mae'r cynlluniau a nodir yng nghymal 13 uchod yn ymwneud a sicrhau dyfodol economaidd y sir ac yn hynny o beth, mae'n debyg fod eu hardrawiad posibl fwy yn y dyfodol na'r presennol.
46. Yn yr un modd, fel y nodir yng nghymal 14 uchod byddai dilyn trywydd "y bleidlais" yn golygu na fyddai yna unrhyw gymorth i'r celfyddydau yng Ngwynedd i'r dyfodol a thra'n nodi y byddai'r ardrawiad yn cael ei deimlo nawr, byddai ei effaith cronus yn gallu golygu effaith gwaeth i genedlaethau'r dyfodol.
47. Fe allasai'r elfen ataliol sydd ynghlwm a chynlluniau 19 (Brecwast am ddim) 20 (Teledu Cylch Cyfyng) 44 (Rhaglenni byw'n iach) fod ag effaith mwy i'r dyfodol na'r hyn a nodir heddiw ond os ystyried y dewisiadau eraill nid wyf yn ystyried fod hynny yn reswm i dynnu allan cynlluniau 19 na 44. Gyda chynllun 19 fodd bynnag bydd angen bod yn ofalus sut y'i gweithredir i sicrhau fod y rhai yr anelwyd y cynllun ar ei gyfer yn parhau i dderbyn y budd.

Casgliadau ac argymhellion

48. Ar sail y rhesymeg a nodir uchod felly byddai hyn yn golygu ein bod yn cyfarch y bwlch ariannol ar gyfer y ddwy flynedd nesaf drwy weithredu'r toriadau canlynol –

	£
Holl gynlluniau band "0" heblaw C1, C6 a C17	1,066,300
Holl gynlluniau band 1 heblaw 7 ac 18	910,520
Holl gynlluniau band 2 heblaw 24	1,166,000
Holl gynlluniau band 3 heblaw 34,35,36 a 41 a lleihau'r cynnydd uchafswm yng nghynllun 33 i £2.50	511,000
Holl gynlluniau band 4 heblaw 45, 54, 56, 57 a'r elfen doriadau o 55	802,080
Cynlluniau 63,65 a 71 o fand 5	135,000
Cyfanswm	4,590,900

49. Yn amlwg, nid yw'r swm yma yn ddigonol i gyfarch y bwlch ariannol o £5.507m.
50. Yn yr adroddiad a gyflwynir i'r Cabinet ar yr adolygiad strategol o'r Gwasanaeth Prifffyrdd fe welir beth yw goblygiadau gwahanol lefelau o doriadau ar y maes.
51. Fel y nodwyd ym mharagraff 24 uchod 'roedd yna fwyafrif clir o aelodau yn y gweithdai o'r farn y dylid edrych i'r gyllideb yma am gyfraniad ychydig yn fwy na'r £0.5m sydd ym Mand 2.

52. Yn wyneb yr hyn sy'n ymddangos yn yr adolygiad strategol o ran effaith ***argymhellaf y dylid torri £350,000 yn fwy ar y gyllideb ffyrdd gan gynllunio i'w ad-ennill wrth baratoi'r Cynllun Asedau nesaf.***

53. Byddai hyn yn gadael bwlch o £566,100.

54. Yr ateb amlwg fyddai mynd i lawr band 5 am y swm drwy gynnwys cynlluniau rhif 59 (Neuadd Dwyfor); 60 (Lleihau 8.5% ar y gyllideb cludiant cyhoeddus); 61 (Cau 3 Canolfan Ailgyrchu); 62 (Cau 2 Ganolfan Hamdden); a 64 (Dileu'r holl gyllideb ar gyfer mudiadau gwirfoddol i gyflawni projectau penodol).

55. Credaf y byddai hyn yn mynd yn gam rhy bell os gellir ei osgoi o gwbl.

Treth Gyngor

56. 'Roedd barn bobl Gwynedd yn weddol ranedig o ran y cwestiwn a ddylid cynyddu'r Dreth Gyngor yn fwy er mwyn gwarchod gwasanaethau gyda 45% yn nodi y dylem a 55% yn erbyn. Diddorol yw nodi mai i'r gwrthwyneb oedd barn bobl hyn.

57. Tra'n derbyn y bydd rhai yn gallu ateb y cwestiwn yma mewn termau haniaethol, mae'n debyg fod yr ateb i'r cwestiwn gan nifer yn mynd i fod yn ddibynnol ar yr hyn sydd yn cael ei dorri ac a yw'n effeithio'n uniongyrchol ar y sawl sy'n ateb. Lle ni fel aelodau yw ceisio sicrhau ein bod yn gallu darparu gwasanaethau hanfodol i'r gorau o'n gallu yn enwedig i'r rhai mwyaf bregus.

58. Yn hynny o beth felly 'rwyf yn argymhell yn hytrach na gwireddu'r toriadau yma o fand 5 ein bod yn cyfarch gweddill y bwlch drwy gynyddu'r dreth gyngor uwchben y 3.5% cynlluniedig.

59. Mae £566,100 yn gyfystyr a chynnydd o 0.98% ar y dreth gyngor dros 2 flynedd (sy'n cyfateb i +0.47% y flwyddyn) ac ***argymhellaf felly y dylid cynyddu'r Dreth Gyngor yn 2016/17 i 3.97% gan gynllunio i godi ffigwr 3.97% yn 2017/18 er mwyn cyfarch y bwlch.***

Amrywiol faterion eraill

60. Wedi dweud hynny, 'roedd yna deimladau gan nifer yn y gweithdai y dylai cynllun 59 (Neuadd Dwyfor) gael ei gynnwys gan mai hon fydd yr unig theatr /sinema sy'n cael ei redeg gan Gyngor Gwynedd gyda chymunedau eraill yn gorfod rhedeg eu sefydliadau eu hunain.

61. Yn unol â'r sylwadau a nodir ar gyfer y pontydd a roddir yng nghymal 23 uchod, mae'n rhaid i ni dderbyn fod y sefydliad yma yn bwysig i gymuned yr ardal ond rhaid bod yn fyw hefyd i'r her a nodwyd ar gyfer y pontydd sef a yw'n briodol gofyn i holl drethdalwyr Gwynedd ei ariannu'n llwyr.

62. Yn wyneb hyn ***argymhellaf yn hytrach na'i gynnwys yn y toriadau y dylid gofyn i'r Gwasanaeth drafod opsiynau ar gyfer unrhyw fudiad lleol***

gymryd cyfrifoldeb amdano gyda'r nod o leihau'r costau sy'n syrthio ar drethdalwyr Gwynedd gan ddisgwyl adroddiad yn ol ymhen blwyddyn ac y dylid ail ymweld wedyn yn sgil yr ymateb lleol.

- 63. Mae'n bwysig nodi hefyd wrth gwrs nad yw'r ffaith fod cynlluniau yn ymddangos ym mandiau 5-10 sydd yn osgoi cael eu torri yn golygu na fydd yna newidiadau yn effeithio arnynt.**
- 64. Mae yna nifer o gynlluniau effeithlonrwydd mewn amrywiol feysydd sydd yn arwain at arbedion o £13.6m dros y 4 blynedd nesaf fydd angen eu cyflawni er mwyn sicrhau cyllideb hafal, ac fe fydd gwireddu'r cynlluniau yma hefyd yn golygu newid o fewn y gwasanaethau hynny.**

Gweithredu

- 65. Wedi i'r Cyngor osod y gyllideb bydd angen mynd ymlaen i weithredu'r rhaglen o doriadau. Mae rhai o'r cynigion yn nodi y bydd angen asesu opsiynau a lle mae hynny'n berthnasol, bydd angen sicrhau fod unrhyw ddyletswyddau neu ofynion statudol penodol yn cael eu cyfarch wrth ddatblygu'r cynigion manwl. Mae rhai camau yn ddarostyngedig i brosesau cytundebol a bydd angen cyfarch rhain hefyd.**
- 66. Ble cyfyd gofyn penodol i ymgynghori ymhellach ar fater bydd y gweithredu ar y cynnig yn ddarostyngedig i ganlyniadau'r broses honno. Bydd yr asesiadau ardrawiad yn cael eu hadolygu a'u diweddarau yn ol yr angen wrth symud y rhaglen ymlaen.**

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Awdur yr adroddiad

Y Swyddog Monitro:

Yn dilyn proses ymgynghori gyhoeddus sylweddol a chraffu mae'r adroddiad yn adnabod rhaglen o doriadau y bwriedir fydd yn sail ar gyfer creu cyllideb hafal. Bydd rhaid i'r Cabinet wrth symud ymlaen wedyn i weithredu dilyn a chyfarch unrhyw ofynion cyfreithiol manwl sydd yn berthnasol i wireddu'r rhaglen. Crynhoi'r yr ystyriaeth sydd wedi ei roi i'r Aseidiadau Ardrawiad Cydraddoldeb wrth ffurfio'r argymhellion yn y ddogfen drosolwg. Wrth ddod i gasgliad, fodd bynnag mae'n bwysig fod yr aelodau yn cyfeirio at yr aseidiadau cyflawn sydd ar gael iddynt.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet Adnoddau a'r Prif Weithredwr ar yr adroddiad hwn, ac yn cymeradwyo ei gynnwys

Dogfennau Cefndir

Pecyn 1 – Crynodeb o doriadau posibl a barn y cyhoedd arnynt:

www.gwynedd.llyw.cymru/HerGwynedd-PapurCefndirol1-Crynodeb

Pecyn 2 – Gohebiaeth/ Sylwadau ar y toriadau posibl:

www.gwynedd.llyw.cymru/HerGwynedd-PapurCefndirol2-Gohebiaeth

Pecyn 3 – Canlyniadau'r broses canfod barn bobl Gwynedd ar y toriadau posibl:

www.gwynedd.llyw.cymru/HerGwynedd-PapurCefndirol3-Canlyniadau

Dogfen gyhoeddus – Canlyniadau arolwg barn gyhoeddus Her Gwynedd:

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Dweud-eich-dweud/Her-Gwynedd.aspx>

Aseidiadau Cydraddoldeb Cynlluniau Her Gwynedd:

www.gwynedd.llyw.cymru/HerGwynedd-PapurCefndirol4-AseidiadauCydraddoldeb